

ЗМІСТ

Теорія фінансів	<u>Юрій С.І.</u> Дивергенція фінансів при розгортанні ринкових відносин	5 ✓
	<u>Безгубенко Л.М.</u> Фінансова система України в умовах економіки перехідного періоду	13 ✓
	<u>Желюк Т.Л.</u> Необхідність посилення фінансового впливу держави на регулювання економіки	19
	<u>Андрущенко В.Л.</u> Західна фінансова думка про природу державних фінансів	21 ✓
Освіта	Вітання ювілярам	26
	<u>Устенко О.А.</u> Академія крокує у ринок	27
Бюджет	<u>Бескид Й.М.</u> Вдосконалення бюджетного процесу	30
	<u>Кириленко О.П.</u> Зміцнення доходної бази місцевих бюджетів	35
	<u>Кузьменко Н.А.</u> Аналіз міжбюджетних відносин в Україні	40
	<u>Чирка Д.М.</u> Особливості збалансування місцевих бюджетів	45
	<u>Гордієнко Н., Стефановський С.</u> Безгрошів'я чи безвідповідальність?	49
Фінансовий механізм	<u>Лисицький В.І.</u> Фінансові пріоритети України	52 ✓
	<u>Луцишин З.О.</u> Зовнішня заборгованість і можливість її скорочення	63
	<u>Кравчук Н.А., Луцишин З.О.</u> Валютне регулювання: від заборон до обґрунтованих обмежень	68
Банківська справа	<u>Шибиволок З.І., Кульчицька Р.Б.</u> Організація ощадного бізнесу в Україні	71
	<u>Бицька Н.З.</u> Кризові явища в банківській системі України та шляхи їх подолання	83
	<u>Дроб'язко А.</u> Інвестиційна привабливість українських банків	86
Страховий ринок	<u>Клапків М.С.</u> Альтернатива розвитку страхового ринку	89
	<u>Тугай Г.</u> "Оранта": секрети успіху	94
Податки	<u>Крисоватий А.І.</u> Вдосконалення податку на додану вартість	96
	<u>Ларіонова Л.</u> Закону "Про оподаткування прибутку підприємств" присвячується	102
	<u>Кізима Т.</u> Оподаткування прибутку підприємств з іноземними інвестиціями	105
	<u>Плішко І.</u> Оподаткування прибутку підприємств в умовах становлення ринкових відносин	110
"ФУ" інформує	Звіти, інтерв'ю, коментарі, новини	115
Рідна мова	<u>Бондаренко Є.С.</u> Короткий російсько-український словник найбільш уживаних у фінансових документах слів, термінів і виразів	124
	<u>Кравченко В.І.</u> Словник фінансових термінів	126
	<u>Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.</u> Словник податкових термінів	128

CONTENTS

Financial Theory	<u>Iureiv S.I.</u> Finance Divergence under Market Relations Expantion	5
	<u>Bezgubenko L.M.</u> Ukrainian Financial System during Transitional Period of Economy	13
	<u>Zhelyuk T.L.</u> Urgent Need for the State Financial Influence Intensification on Economy Regulation	19
	<u>Andruschenko V.L.</u> Western Financial Thinking on the Nature of State Finance	21

Кириленко О.П.,
кандидат економічних наук

ЗМІЦНЕННЯ ДОХОДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В бюджетній системі України важливе місце займають місцеві бюджети. З них фінансуються установи та організації невиробничої сфери, місцеві органи державної влади і самоврядування, підприємства й організації, що входять до складу місцевого господарства. Найбільша частина всіх видатків - це утримання закладів освіти і охорони здоров'я, сітка яких є надзвичайно розгалуженою, і головним джерелом доходів для більшості з них залишається бюджетне фінансування, так як свої послуги вони надають безкоштовно.

Останніми роками центральною проблемою фінансової політики в Україні є збалансування бюджетів усіх рівнів, забезпечення постійно зростаючих видатків відповідними доходами, пошук нових джерел фінансування.

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок частини загальнодержавних податків, місцевих податків і зборів, надходжень від здачі в оренду майна комунальної власності, плати за ліцензії, сертифікати і державну реєстрацію суб'єктів господарської діяльності, штрафів і фінансових санкцій, а також за рахунок дотацій з бюджетів вищих рівнів. Структура доходів місцевих бюджетів Тернопільської області за 1995 рік відображена в *табл. 1*.

З таблиці видно, що найбільша питома вага в доходах місцевих бюджетів припадає на загальнодержавні податки і збори, такі як податок на додану вартість - 42,7%, податок на прибуток - 28,8%, прибутковий податок з громадян - 6,3%. І лише 1,2% всіх доходів становлять місцеві податки і збори, а це суперечить світовій практиці.

Так, місцеві податки складають 2/3 у доходах місцевих бюджетів США і Франції, майже половину - в Німеччині і третину - в Японії і Великобританії. Така висока питома вага місцевих податків визначає їх місце в податкових системах. Закономірним є те, що в розвинутих країнах Заходу місцеві податки виступають матеріальною базою функціонування органів місцевого самоврядування, основою місцевих фінансів.

Чому ж в Україні інститут місцевих податків і зборів не виконує своїх функцій? Щоб відповісти на це запитання, необхідно детальніше зупинитись на практиці справляння цих податків.

У травні 1993 року Кабінет Міністрів України прийняв Декрет №56-93 "Про місцеві податки і збори", яким визначив перелік цих податків, їх

граничні розміри та порядок обчислення. Ці ж питання були конкретизовані в Законі “Про систему оподаткування в Україні”.

Таблиця 1 Доходи бюджету Тернопільської області за 1995 рік.

Види доходів	Фактичне виконання		Фактичне виконання в % до запланованих показників
	в млрд. крб.	в % до підсумку	
Податок на прибуток	4123	28,8	145,0
Податок на додану вартість	6109	42,7	87,7
Акцизний збір	261	1,8	103,2
Прибутковий податок з громадян	907	6,3	127,1
Лісовий дохід	7	0,1	107,1
Податок на промисел	5	0,03	31,4
Державне мито	68	0,5	45,9
Плата за прісну воду	7	0,1	107,0
Місцеві податки і збори	168	1,2	72,1
Податок з власників транспортних засобів	40	0,3	111,8
Плата за землю	475	3,3	107,6
Штрафи та санкції	27	0,2	---
Дотації	2100	14,7	---
Всього доходів	14297	100,0	91,6

Суми місцевих податків і зборів зараховуються до місцевих бюджетів, а порядок їх сплати встановлюється органами місцевого самоврядування в межах граничних розмірів ставок, установлених законодавством України.

Як свідчить трьохрічна практика стягнення місцевих податків і зборів, найбільш перспективними видами з точки зору можливостей впровадження і за обсягами є комунальний податок, ринковий збір, збір за паркування автомобілів, збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі. Але можливості, закладені в цих платежах (зокрема, наявність потенційних платників і об'єктів оподаткування), на жаль, використовуються ще не в повній мірі. Багато видів місцевих податків і зборів не стягується зовсім,

навіть найбільш важливі з них (див. табл. 2). В шести районах Тернопільської області з сімнадцяти не справляється готельний збір, в дванадцяти - збір за парковку автомобілів, в двох - ринковий збір, в семи - збір за видачу ордеру на квартиру, в чотирьох - збір за розміщення об'єктів торгівлі.

Структура місцевих податків і зборів за 1995 рік по Тернопільській області (у % до підсумку)

Назва району	Готельн. збір	Збір за парк. автом.	Ринк. збір	Збір за ордер на кварт.	Комун. податок	Збір за розм. об'єктів торг.	Інші
Бережанський	0,5	0,7	22,6	0,4	68,9	6,9	-
Борщівський	0,2	-	23,5	0,04	74,5	1,7	0,02
Бучацький	0,4	-	2,8	0,01	95,4	1,4	-
Гусятинський	1,3	-	11,2	0,01	84,3	-	3,2
Заліщицький	7,6	0,4	34,1	0,02	55,3	2,4	0,2
Збарзький	5,6	-	2,7	0,2	89,4	2,1	-
Зборівський	-	-	0,4	0,2	95,7	3,7	-
Козівський	0,5	0,2	24,6	-	74,4	0,3	-
Кременецький	1,9	0,1	7,7	0,01	77,4	12,9	-
Лановецький	-	-	15,9	-	74,8	6,3	3,0
Монастирський	1,2	-	18,8	-	80,0	-	-
Підволочиський	-	-	12,8	0,4	84,0	2,8	-
Підгаєцький	-	-	7,2	-	92,8	-	-
Теребовлянський	1,7	-	-	-	95,2	3,1	-
Тернопільський	-	-	-	-	100,0	-	-
Чортківський	2,6	0,02	10,6	0,2	82,6	4,0	-
Шумський	-	-	3,5	-	95,2	1,3	-
м. Тернопіль	11,6	0,1	8,5	0,2	68,3	5,2	6,1
Разом	5,8	0,1	10,5	0,1	76,3	4,4	2,8

Понад 76% всіх надходжень місцевих податків і зборів по області становить комунальний податок, але, незважаючи на велику фіскальну роль цього платежу, 67 сільських Рад народних депутатів, або 12% їх загальної кількості не впровадили цей податок на своїй території, не дивлячись на наявність об'єктів оподаткування. Понад 6% Рад прийняли рішення про стягнення комунального податку за ставками, нижчими ніж передбачено

законодавством (5% і 7%). У результаті цього місцеві бюджети області не отримали майже 49 млрд. крб. Враховуючи дотаційність більшості бюджетів вказаних Рад народних депутатів, стає очевидним нераціональність прийняття таких рішень.

У цілому діяльність місцевих органів самоврядування щодо залучення місцевих податків і зборів можна оцінити як незадовільну. З року в рік вони продовжують займати пасивну позицію; головним чином це стосується сільських Рад, 23% з яких в 1995 році не прийняли рішення про впровадження місцевих податків і зборів, визначених вищевказаним Декретом Кабінету Міністрів України.

Частина прийнятих рішень юридично недосконала: неправильно вказуються назви податків та законодавчих актів, на підставі яких вони вводяться, не встановлюються чіткі розміри ставок, не визначається перелік платників. Крім того, досить розповсюдженим недоліком законотворчої діяльності місцевих органів влади є необґрунтоване надання пільг з податків не певним категоріям платників, а конкретним підприємствам або організаціям, що ставить деякі з них у нерівні умови.

Як відомо, місцеві податки і збори, як і загальнодержавні, повинні поповнювати тільки доходи бюджетів. Але зустрічаються непоодинокі факти перерахування цих коштів у позабюджетні фонди, або на інші цілі, не передбачені видатковою частиною бюджетів, наприклад : на потреби різноманітних клубів, у тому числі спортивних, на обладнання місць парковки автомобілів тощо.

На території Тернопільської області деякі з місцевих податків було запроваджено із значним запізненням, зокрема, ринковий збір, через що до бюджету в 1995 році надійшло лише три чверті його розрахункової суми.

Вказані недоліки функціонування місцевих податків негативно впливають на повноту і своєчасність їх справляння, зменшують доходи місцевих бюджетів. На наш погляд, необхідно докорінно змінити ставлення до місцевих податків і зборів як другорядних у податковій системі України, значно підняти їх значення у складі місцевих фінансів. Для цього необхідно встановити чітке розмежування всіх податків по окремим ланкам бюджетної системи, яке б діяло тривалого часу.

Доцільно розширити права місцевих органів влади і дозволити їм самостійно встановлювати місцеві податки і збори, крім тих, що передбачені законодавством. При цьому слід враховувати, що на місцях завжди є додаткові можливості по залученню коштів у місцеві бюджети, які ефективно використовуються за рубежом. Наприклад, в англосаксонських країнах важливе значення в місцевих бюджетах займає майновий податок, проте в Українському парламенті проект закону про впровадження цього найпоширенішого в світі прямого податку обговорюється вже кілька років.

Останнім часом деякі місцеві органи самоврядування намагались вводити збори, не передбачені законодавством :

- збір за видачу довідок (Скалатська міська і Лановецька селищна Рада народних депутатів) ;
- збір за виклик на комісію виконкому (Підволочиська селищна Рада);
- збір за видачу рішень про дозвіл на будівництво житла і гаражів (Лановецька селищна Рада) ;
- збір за акт прийому житлового будинку в експлуатацію (Лановецька селищна Рада).

Така ініціатива заслуговує на увагу і більш глибоке вивчення, але цікаво зазначити таке: у 1995 році в місцеві бюджети Лановецького і Підволочиського районів не надходили зовсім готельний збір, збір за паркування автомобілів. Отже, можливості, передбачені чинним податковим законодавством, не використовуються в повній мірі. Разом з тим робилися спроби встановлення нових платежів, рішення про введення яких через деякий час скасовувалися правоохоронними органами.

Законодавчого оформлення потребує також податок з продажу імпортованих товарів, передбачений Декретом Кабінету Міністрів України, але не внесений до переліку місцевих податків і зборів згідно із Законом України "Про систему оподаткування". Юридична невизначеність цього податку стала причиною низького рівня його впровадження як в Тернопільській області, так і в цілому в Україні. Лише 36% органів самоврядування України, на території яких є платники податку, прийняли рішення про його запровадження. Для Тернопільської області цей показник у 1995 році був на рівні 42%, в той час як в Івано-Франківській - 1%, Рівненській - 5%, а в Вінницькій, Запорізькій, Черкаській та Чернігівській - 100%. Стягнення податку з продажу імпортованих товарів навіть за мінімальною ставкою 1% (замість 3% згідно з Законом України "Про доповнення Декрету Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" від 17.06.1993 року), але з усіх платників відчутно поповнило б доходи місцевих бюджетів.